

KWESTIE VAN LEZEN

Deel 5

De leesomgeving

achtergronden en praktische tips voor pedagogisch medewerkers

Lezen

STICHTING LEZEN

De kwaliteit van de leesomgeving verdient aandacht

Voorlezen is belangrijk, maar staat niet op zichzelf. Er is meer nodig om jonge kinderen te laten uitgroeien tot mensen die makkelijk kunnen lezen en die lezen plezierig vinden. De basis daarvoor wordt gelegd in een rijke leesomgeving waarin hun belangstelling voor boeken en lezen gewekt en gevoed wordt door volwassenen die zelf een inspirerend voorbeeld zijn. In de kinderopvang zorg je voor een stimulerende leesomgeving door die te koppelen aan de pedagogische kwaliteit. Zo vormt zich het kader om het voorlezen zo goed mogelijk in te bedden. Aandachtspunten zijn de ruimte en de aankleding, het boekenaanbod en de boekenkeuze, de interactie tussen de pedagogisch medewerker en kind(eren) en de interactie met de ouders.

Een rijke leesomgeving voor jonge kinderen

- voorziet in een breed, aantrekkelijk en toegankelijk boekenaanbod voor de kinderen;
- zorgt ervoor dat de boekenkeuze aansluit bij het ontwikkelingsniveau en de belevingswereld van kinderen;
- is een omgeving met betrokken volwassenen aan wie kinderen zich kunnen spiegelen en die hen begeleiden op (voor)leesgebied;
- is een omgeving waarin veel wordt voorgelezen.
- is de beste garantie voor leesplezier en een positieve houding ten opzichte van lezen.
- maakt deel uit van de pedagogische kwaliteit van het kindercentrum en ondersteunt de vier basisdoelen voor de opvoeding van kinderen in de kinderopvang: emotionele veiligheid, persoonlijke competentie, sociale competentie en het zich eigen maken van normen en waarden, cultuur;
- is het resultaat van samenwerking in een netwerk, voldoende budget en een goed vastgelegd voorleesbeleid.

(Krashen, 2004; Lemaire, 2004; Notten, 2011; Chambers, 2012; Chorus en van Welzen, 2013)

Een stimulerende leesomgeving

Kinderen krijgen plezier in lezen als er regelmatig wordt voorgelezen in een prettige, vertrouwde omgeving waarin leesplezier gedeeld wordt. In een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal betekent dit dat er ruim boeken aanwezig zijn en dat ze op een aantrekkelijke en goed zichtbare manier gepresenteerd worden. De manier waarop de volwassenen omgaan met boeken is voor kinderen een voorbeeld. De vanzelfsprekendheid waarmee zij een boek pakken en (voor)lezen laat kinderen zien dat boeken erbij horen.

Tip 1: Leer kinderen zelf met boeken omgaan.

Zet boeken die ze zelf mogen pakken en lezen in een lage boekenkast. Kies voor een schuine plank met een stootrand en zet de boeken er met de voorkant naar boven op. Wissel de boeken regelmatig, zodat er steeds andere boeken staan (nieuwe of bekende).

Tip 2: Leesplezier delen betekent niet alleen voorlezen, maar ook praten over en naar aanleiding van boeken.

Betrek het voorgelezen boek bij de dagelijkse leefwereld, verwijfs bij een voorval of onderwerp naar een voorgelezen boek of haal het er even bij.

Voorlezen als vast onderdeel van het groepsprogramma kan in de kring of aan een grote tafel, maar een leeshoek moet er ook zijn. In dit deel van de ruimte is het rustig, weg van het geroezemoes van de groep. Je kunt er comfortabel zitten op bank of kussens, en kinderen en pedagogisch medewerkers, maar ook kinderen alleen, kunnen zich er terugtrekken. Voorlezen in zo'n rustige, sfeervolle omgeving zorgt voor concentratie, maar ook voor een gevoel van veiligheid en geborgenheid. Het is een aantrekkelijke plek voor peuters om zelf boekjes te bekijken en te lezen. Dat moet dan ook mogelijk zijn.

Tip 3: Leer kinderen dat de leeshoek een plaats is waar rust heerst en waar ieder die er wil lezen dat ook moet kunnen.

Boekenaanbod en boekenkeuze

Een goed gevulde boekenkast staat boven aan de checklist voor een goede leesomgeving in een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf. Een gevarieerd en wisselend aanbod waaruit je kunt kiezen voor je groep of voor een project of thema zou fijn zijn.

Maar er is weinig budget en je weet niet welke boeken er in de instelling zijn en wat je moet kiezen. De oplossing is te vatten in drie hoofdpunten: coördinatie, budget en samenwerking. In de praktijk betekent dit:

1. Stel in de instelling een voorleescoördinator aan die het boekenaanbod beheert en toegankelijk maakt voor alle pedagogisch medewerkers in de instelling.
2. Zorg ervoor dat een deel van het materialenbudget geoormerkt wordt voor de kinderboeken. Zo is er ieder jaar een vast bedrag en kun je wensen op boekengebied plannen en vervullen.
3. Je hoeft niet alle boeken zelf aan te schaffen. Diversiteit en afwisseling bereik je met behulp van de bibliotheek. Overleg met hen en bekijk samen de mogelijkheden voor wisselcollecties, het organiseren van trainingen (zoals de voorleescoördinator), ouderavonden of andere hulp of adviezen.

Welke boeken kies je voor je groep? Dit schema biedt je houvast.

Natuurlijk zijn er verschillen in ontwikkeling en belangstelling van jonge kinderen. Zo kun je een peuter die van avontuur houdt best op een spannend prentenboek trakteren. Een kind van drie met een taalachterstand is soms blij met een eenvoudig boek waarin je kunt aanwijzen en benoemen. Er zijn ook kleintjes die al houden van grote platen met veel details.

Boeken	Baby's 0-1 jaar	Dreumesen 1-2 jaar	Peuters 2-4 jaar	Kleuters 4-6 jaar
Bundels versjes en liedjes	●	●	●	●
Bed-bad-box-boekjes	●	●	●	●
Aanwijs- en benoemboeken	●	●	●	●
Prentenboeken met kleine verhalen, een plaat per pagina		●	●	●
Prentenboeken met verhalen dicht bij huis			●	●
Prentenboeken over jou en mij: emoties			●	●
Prentenboeken over verkenning: avontuur en fantasie				●
Voorleesprentenboeken: platen met grotere blokjes tekst				●
Geïllustreerde voorleesboeken				●

Wat kun je zelf doen als pedagogisch medewerker?

Tip 4: Lees zelf kinderboeken.

Als je zelf goed op de hoogte bent van wat er allemaal te vinden is in de wereld van kinderboeken, kun je beter kiezen voor de kinderen in je groep. Loop eens binnen in bibliotheek of (kinder)boekhandel en neem een half uurtje de tijd om je ogen de kost te geven. Of kijk eerst op leesplein.nl onder de knop 0-6 jaar en leen dan bij de bibliotheek wat je interesse gewekt heeft.

Tip 5: Een goede voorbereiding zorgt voor een geslaagd voorleeskwartiertje.

Een boek kiezen is bij voorlezen de eerste stap. Het voorlezen voorbereiden is stap twee. Lees zelf het gekozen boek aandachtig door, bekijk welke mogelijkheden het biedt en wat je ermee wilt. Verbind het lezen met de belevingswereld van de kinderen. Is het voor een groepsproject met een thema? Zorg dan voor aankleding van de omgeving rond het onderwerp. Wil je interactief voorlezen? Verzin dan al vragen en verwerkingsmogelijkheden. Meer informatie over hoe je bij voorlezen te werk gaat vind je in de Kwestie van Lezen-brochure Voorlezen in de kinderopvang (deel 4).

Tip 6: Zorg voor deskundigheid op voorleesgebied.

Net zoals je deskundigheid op pedagogisch gebied af en toe nascholing behoeft, moeten je vaardigheden en kennis op voorleesgebied ook nu en dan opgefrist worden. Daar zijn geen ingewikkelde lange cursussen voor nodig. Een ochtend of middag volstaat en het kindercentrum kan zelf het onderwerp bepalen. Vraag ernaar bij de bibliotheek in het kader van BoekStart.

Nodig ouders uit om mee te lezen, ook thuis

Ouders willen graag op de hoogte zijn van wat er gebeurt in het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal. Dat geldt zeker voor het voorlezen en de leesomgeving. Laat weten dat je bezig bent met een themaproject of maak een uitstaltafel van boeken en attributen of werkjes van de kinderen. Maar meer nog: maak je inzet op voorleesgebied merkbaar en duidelijk. Zorg ervoor dat voorlezen een vaste paragraaf is in het beleids- of werkplan en maak het tot een van de kwaliteiten waar de instelling zich mee profileert: wij lezen voor!

Tip 7: Vraag een kinderboek als afscheidscadeau.

Ouders willen graag een cadeau geven aan het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal als hun kind naar de basisschool gaat. Ze informeren vaak naar de wensen van het kindercentrum. Vraag hun dan een kinderboek. Het is handig als er een verlanglijstje klaarligt waaruit ze kunnen kiezen, met boeken voor diverse leeftijden en in verschillende prijsklassen.

Tip 8: Activeer en enthousiasmeer ouders.

Een goed voorbeeld en een directe invitatie zijn de beste stimulansen voor ouders. Denk aan een uitnodiging om mee te doen en thuis mee te lezen met een voorleesproject, een voorleesworkshop in de bibliotheek met gericht advies over boekenkeuze thuis of video-beelden van het voorlezen in de groep op een scherm bij de ingang.

Alles in één pakket

Het programma BoekStart in de kinderopvang helpt bij het creëren van een rijke leesomgeving. In samenwerking met de bibliotheek wordt gezorgd voor een aantrekkelijke leesplek, de opbouw van een startcollectie boekjes, deskundigheidsbevordering, ouderbetrokkenheid, het maken van een voorleesplan en het opzetten van een leesbevorderingsnetwerk.

Meer informatie?

BoekStart.nl en BoekStartPro – leesbevorderingsproject gericht op de allerkleinsten, voor ouders en professionals

Leesplein.nl – informatie en tips over lezen en boeken voor ouders en professionals, knop 0-6 jaar

Leesplan.nl – maak een eigen leesplan voor het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal

Leesmonitor.nu – overzicht onderzoeksresultaten op het gebied van lezen

Chambers (2012), *Leespraat*, NBD Biblion, 2012

Chorus en Van Welzen (2013), *Voorlezen gaat zó*, SWP

Krashen (2004), *The Power of Reading: Insights from the research*, Heinemann/Libraries Unlimited

Lemaire (2004) *Lezen doen we samen*, Stichting Lezen

Notten (2011), *Parents and the media*, Radboud Universiteit Nijmegen

Stichting Lezen (2012), *Samenwerken aan een sterke leescultuur*

Meer informatie over de brochurereeks *Kwestie van Lezen* vindt u op lezen.nl

Colofon

Tekst: Margriet Chorus

Eindredactie: Stichting Lezen

Foto's:
Richard Tennekes i.o.v. Boekstart

Vormgeving:
Eindeloos, Den Haag

Drukwerk:
Edauw + Johanissen Drukkerij

Uitgave van Stichting Lezen, 2013

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
Postbus 16518
1001 RA Amsterdam
T 020 6230566
www.lezen.nl

Lezen
.....
STICHTING LEZEN